

מדינה בלי כספּ או כספּ בלי מדינה?

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti הרפובליקה הטורקית של צפון-קפריסין

מאת: פנחס בריזאב

בעלון הקודם דנו ב"מטבעות" של הרשות הפלשתינאית ("מדינה פלשתין") שהונפקו בשנת 2010 על ידי חברה אמריקנית המתמחה בהנפקת סידוריות פרטיות עבור מחוזות אקווטריים וubar מדינות ש(עדין) אין קיימות להלכה. לקרה מחלוקת של שנה זו החל הסוחר האמריקני הותיק יואן אנדרסון להציג למublicה סידורת מטבעות בת 8 עריכים של מדינה נוספת, הרפובליקה הטורקית של צפון-קפריסין. גם מטבעות אלה נושאים את התאריך 2010. בניגוד למטבעות שהונפקו עבור הרשות הפלשתינאית, בגין הפיצה החברה המטבעה מפרט טכני מלא, לוטים מטבעות צפון-קפריסין בערפל בלבד. פרט לארץ המקור – סין, לא קיבל יואן מהחברה המטבעה שום פרטיים נוספים החינויים לאשפּן, כגון קופר, משקל, סגסוגת, תיאורם של המטבעות וכמוויות ההטבעה.

רקע היסטורי

ההיסטוריה של האי קפריסין רצופת מלחמות וכיבושים, ומשקפת את המאבק של כמעט 1,500 שנה בין הנצרות והאסלאם. מאז ימי הביניים המוקדמים נשלט האי על ידי Bizנטים, ערבים, צלבנים ורפובליקת נזחיה. בשנת 1570 נכבשה קפריסין על ידי האימפריה העות'מאנית אשר החזיקה בו מעל 300 שנה עד 1878, כאשר השולטן עבר לידי בריטניה.

בשנת 1960 זכתה קפריסין בעצמאות מלאה, כאשר האוכלוסייה הטורקית מנתה כ-18% בלבד מכלל אוכלוסיית האי. למרות שזכויות המיעוט הטורקי עוגנו בחוקת המדינה החדשה, סבל המיעוט הטורקי-אסלאמי מאפליה ואף דיכוי על ידי הרוב הנוצרי יווני-אורתודוכסי.

כבר החל ממחצית המאה ה-19, לאחר מלחמת העצמאות המוצלת של יוון נגד האימפריה העות'מאנית (1832), החלה בקפריסין

לקром עיר וಗידים תנועה לאומנית שדגלה באיחוד מלא עם יוון. השולטן הבריטי הצליח אייכשו לבлом מגמה זו. אולם, מייד לאחר קבלת העצמאות החלו יחסיו שטי האוכלוסיות להידרדר עד לכדי עימות אלים ואמרזין, תוך חשש מהתפרצות מלחמת אזרחים רבתי, بد ובד עם התוצאות תנועת ה-"אנוסיס" (איחוד עם יוון), בהובלת מיליצית "אואקה".

בינתיים התחללה ב-1967 הפיכה צבאית בממלכת יוון. השולטן נתפס על ידי כת צבאיות שגם היא דגלת בסיפוח קפריסין ל"ארץ האם", המלך קונסטנטין הודה וכל

משפחת המלוכה יוצאה לגלוות. בסיווע כוחות מוקומיים הודה ב-יולי 1974 הארכיבישוף מקארטוס השלישי — נשיא קפריסין מאז עצמאוֹתָה — ובמקומו מינו הקולונלים מאותו ממשלת בובות המורכבות ממחברי מיליצית "אַאָוקָה", שאמורה הייתה לבצע החלטה למעשה "אנוסיס" מיידי עם יון.

אלא, לתורכיה (בה הועבר שנה קודם קודם לכך השלטון מהצבא לממשל אזרחי חלש הנושא לפיקוח צבאי הדוק) היו תוכניות אחרות. תוך פחת משבעו פלש צבאה לקפריסין ולאחר מלחמה קצרה עם כוחות יווניים-קפריסאים נחותים תפס את השלישי הצפוני של האי, המאכלס ברובו על ידי המיעוט התורכי-קפריסאי. כמעט כל האוכלוסייה היוונית-קפריסאית ברחה מהאזור שנכבש על ידי הצבא התורכי אל החלק הדרומי של האי.

ב-1975 הוקמה המדינה הפדרטיבית התורכית של צפון-קפריסין, ובתמיינאת תורכיה הכריזה על עצמאוֹת חד-צדדית ב-1983, תחת השם Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti — הרפובליקה התורכית של צפון-קפריסין — Turkish Republic of Northern Cyprus. מדינה זו משתרעת על 37% מכלל שטחו של האי, כאשר אוכלוסייתה מגיעה ל-18% בלבד מכלל אוכלוסיית קפריסין. פרט להכרה על ידי תורכיה לא הכרה אף מדינה אחרת בצד-קפריסין. מאז ועד היום מתנהל סירוגין מואם על הסדר קבוע בין שני חלקי האי, אך ללא תוצאות. לאחר הפסקת האש שנשمرת מאז הכיבוש התורכי ב-1974 ועד היום, חוצצים כוחות האו"ם בין שני חלקי האי. קו הגבול חוצה את הבירה ניקוסיה לשניים, לחיק היווני ולחיק התורקי, כאשר כוחות האו"ם מפזרים בניהם (בדומה למצב בירושים עד לשנת 1967).

כלכלת צפון-קפריסין, אשר נתונה לחרם כלכלי ביןלאומי וסגר כמעט מוחלט, תלואה ברובה בסיווע תורכי, המדינה היחידה ששומרת עמה במישרין. לעומת זאת החלק היווני אשר כלכלתו התקדמה בזכות ניכרת בתקופת חלוקת האי, נשארה כלכלת הצפון מאחור. התל"ג לנפש של החלק הדרומי עמד ב-2008 על 30,700 דולר, לעומת זאת 15,900 דולר בחלק הצפוני. החלק הדרומי, המוכר על ידי הקהילה הבינלאומית כרפובליקה של קפריסין הריבונית והיחידה, הцентр ב-2004 לאיחוד האירופי, וב-2008 הפרק האירו למטבע הרשמי של מדינה זו.

בחלק הצפוני משמשת הלירה התורכית כמטבע עבור לסוחר מאז 1974. אין לצפון-קפריסין ולטורקיה שום קשר להנפקת המטבעות המתוארים כאן.

מפורט המטבעות (בהתאם לגודל עקבי המידע מידיע מהחברה המנופיקה)

1 קורוש — Bin Kuruş

מתכת: פלדה מצופה פליז או נחושת (מגנטית);
קוטר: 16.5 מ"מ; משקל: 2 גרם; דופן: עגול, חלק.
צד הפנים: דגל צפון-קפריסין.

צד הגב — משותף לכל המטבעות, פרט לעיר: המיללים Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (הרפובליקה התורכית של צפון-קפריסין), סמל הרפובליקה בו מופיע השם יסודה — 1983, שנת ההנפקה 2010, והעירirk 1.

5 קורוש — Beş Kuruş

מתכת: פלדה מצופה ניקל (מגנטית);
קוטר: 17.5 מ"מ; משקל: 2.1 גרם; דופן: עגול, חלק.
צד הפנים: סחלב (Orchid, Orchidaceae).
צד הגב: הערך 5 (השאר זהה ל-1 קורוש).

10 קורוש — On Kuruş

מתכת: פלדה מצופה ניקל (מגנטית);
קוטר: 18.5 מ"מ; משקל: 2.3 גרם; דופן: עגול, חלק.
צד הפנים: עירית (Asphodel, Asphodelus aestivus).
צד הגב: הערך 10 (השאר זהה ל-1 קורוש).

25 קורוש — Yirmi Beş Kuruş

מתכת: פלדה מצופה ניקל (מגנטית);

קוטר: 20.5 מ"מ; משקל: 2.8 גרם; דופן: עגול, מחורץ.

צד הפנים: גומא (Cyperus, Cyperus capitatus).

צד הגב: הערך 25 (השאר זהה ל-1 קורוש).

50 קורוש — Elli Kuruş

מתכת: דרומתכתי – טבעת פלדה מצופה "כסף גרמני" או ניקל (מגנטית), אסימון אבץ או נחושת-ניקל מצופה פלייז או נחושת;

קוטר: 24 מ"מ; משקל: 5.6 גרם; דופן: עגול, מחורץ.

צד הפנים: דודדר (Buttercup, Centaurea aegiphila), או נורית (Ranunculus).

צד הגב: הערך 50 (השאר זהה ל-1 קורוש).

1 לירה — Bir Lira

מתכת: דרומתכתי – טבעת אבץ או נחושת-ניקל מצופה נחושת או פלייז, אסימון פלדה מצופה "כסף גרמני" או נחושת-ניקל (מגנטית);

קוטר: 26 מ"מ; משקל: 6.8 גרם; דופן: עגול, משונן-חלק לסרוגין.

צד הפנים: פרפר (Butterfly, Rhopalocera).

צד הגב: הערך 1 (השאר זהה ל-1 קורוש).

2½ לירות — Iki Buçuk Lira

מתכת: דרומתכתי – טבעת "כסף גרמני" או נחושת-ניקל, אסימון אבץ או נחושת-ניקל מצופה נחושת או פלייז;

קוטר: 29 מ"מ; משקל: 8.3 גרם; דופן: עגול, משונן-חלק לסרוגין.

צד הפנים: יונה (Dove, Columbidae).

צד הגב: הערך 2½ (השאר זהה ל-1 קורוש).

5 לירות — Beş Lira

מתכת: דרומתכתי – טבעת ואסימון "כסף גרמני" או נחושת-ניקל;

קוטר: 33 מ"מ; משקל: 9.3 גרם; דופן: עגול, משונן-חלק לסרוגין.

צד הפנים: כבש בר כפריסאי (Cypriot mouflon, Ovis orientalis ophion).

צד הגב: הערך 5 (השאר זהה ל-1 קורוש).

סוף דבר

כאמור, מטבעות אלה הונפקו על ידי גורם פרטיאולום בסין, ללא כל קשר עם השליטונות המוניטריים של צפון-קפריסין או תורכיה. לכן יש להתייחס אליהם כפנטזיה, קווריוז, בדיקן כמו מטבעות הרשות הפלשתינאית עליהם דנו בגלילון הקודם.

אכן, הרפובליקה התורכית של צפון-קפריסין נשארת – גם לאחר הנפקה זו – מדינה בלי כסף, ומטבעות צפון-קפריסין הם כסף בלי מדינה!

תודה לעמיתת קמרט, שסייע בזיהוי שמות הצמחים המופיעים על חלק מהעריכים.